

ходимостта, състоянието и развитието на българо-сръбските отношения през Възраждането да бъдат отбременени от по-късните наслоения във фактите и интерпретацията им и да бъдат разглеждани конкретно за всеки исторически момент, според тогавашната ситуация. Като се придържаме към изворите-домашни и чужди - това ще ни даде и исторически адекватни резултати.

Информацията от различни чуждестранни източници заедно с българската документация дава възможност, както да се проследят хронологически събитията, така и да се установи обективно съществуващото разграничение в отношенията, от една страна - между българите и народните движения, а от друга - между тях и официалните среди - управляващи и временно в опозиция. Поради посочените обстоятелства в отношенията между двете държави след 1878 г., такова разграничение обикновено не се прави, смесват се позиции на правителствата и на демократичните организации и среди в различните им варианти и от това се правят неточни, често и напълно неверни характеристики на българо-сръбските отношения, третиращи глобално и за българската емиграция в Сърбия и на тази част от емигрантите в Румъния, които по силата на положението си в революционните среди поддържат близки контакти с демократичните сръбски общности, но им се налага да се ориентират и в официалната политика, да застъпват пред сръбските правителства българските интереси и да търсят възможности, особено в критични исторически ситуации възможности да оползотворяват политиката на Княжеството за доосвобождение на сръбските земи под турска власт, включително и до война срещу Турция, която би била изгодна и за българското и другите южнославянски народни въстания.

Непрецизният подход към този проблем води и до погрешни заключения и твърдения за най-изявените личности сред емиграцията, поддържащи връзки по силата на положението си и обстоятелствата с официалните и обществените среди в Сърбия. Известни са обвиненията на някои съвременници, преминали безкритично и в историческата литература за П. Хитов, Ив. Кулин и други войводи, намерили спасение в Княжеството и осигурени материално с неголеми пенсии от нея, от което се правят изводи, че те са просръбски настроени или дори, че са сръбски агенти. Ако се познава и зачита практиката на управляващите в Княжеството, още от времето на Милош Обренович, продължила като трайна политика и при приемниците му, да бъдат приютявани след техни революционни изяви революционери от съседните области под турска власт - Босна, Херцеговина и България, политика, която независимо от това дали има корисни цели, фактически спасява значителен брой борци за свобода, подобни мнения за тях не могат да са приемливи. Толкова повече, че в поведението на правителствата и монархията съществуват двойствените тенденции - и на съчувствие и подкрепа на освободителните борби и дейците им, и на развиващи се постепенно тенденции за политически контрол над тях и за присвояване на чужди територии. Чуждестранната документация позволява да бъдат коригирани и съобразени с реалните факти тези явления и да бъдат отхвърлени като неоснователни пристрастните, често